

В'ячеслав МАТІЄНКО

аспірант кафедри публічно-правових дисциплін,
ВДПУ ім. М. Коцюбинського
(науковий керівник: д. ю. н., професор, завідувач кафедри
публічно-правових дисциплін ВДПУ ім. М. Коцюбинського
Ольга МЕЛЬНИЧУК)

НАПРЯМИ СТРАТЕГІЧНОГО РОЗВИТКУ СИСТЕМИ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ

Система вищої освіти є ключовою складовою національного потенціалу держави, що забезпечує формування людського капіталу, розвиток науки, культури та економіки. Саме рівень розвитку вищої освіти визначає конкурентоспроможність країни, її спроможність до інновацій та ефективної інтеграції у світовий простір. У сучасних умовах глобалізації, цифрової трансформації та європейської інтеграції Україна потребує чітко визначених стратегічних орієнтирів розвитку системи вищої освіти, що мають ґрунтуватися на принципах якості, ефективності управління та міжнародного партнерства.

Аналіз сучасного стану системи вищої освіти України свідчить про наявність низки системних проблем, а саме: зниження якості підготовки кадрів, невідповідність освітніх програм сучасним потребам ринку праці, фрагментарність нормативно-правового забезпечення, обмежене фінансування закладів освіти, старіння науково-педагогічних кадрів та відтік молодих фахівців за кордон. Значною проблемою є також недостатня інтеграція освіти, науки та інноваційної діяльності, що знижує потенціал університетів як центрів наукового розвитку.

Додатковими викликами стають потреба у цифровій трансформації навчального процесу, формуванні внутрішніх систем забезпечення якості, підвищенні автономії закладів вищої освіти та необхідність адаптації національної освітньої політики до

європейських стандартів (зокрема ESG – European Standards and Guidelines for Quality Assurance). Водночас євроінтеграційні процеси відкривають нові можливості для підвищення якості освіти, розширення міжнародної співпраці та мобільності студентів і викладачів.

Система вищої освіти має розвиватися на основі стратегічного управління, орієнтованого на забезпечення якості, інноваційності та відкритості. Основними напрямками стратегічного розвитку визначено [3, с. 82-85]:

1) Підвищення якості вищої освіти. Центральним пріоритетом державної політики має стати створення ефективної системи забезпечення якості освіти. Це передбачає оновлення освітніх стандартів, перехід до компетентнісного підходу, розвиток внутрішніх систем забезпечення якості у закладах освіти, удосконалення акредитаційних процедур. Необхідно розширювати повноваження Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти (НАЗЯВО), посилювати моніторинг ефективності освітніх програм та прозорість оцінювання.

2) Інтернаціоналізація освіти. Участь у міжнародних освітніх і наукових програмах (Erasmus+, Horizon Europe, Jean Monnet) сприяє підвищенню якості освітніх послуг, формуванню спільних освітніх програм і подвійних дипломів. Важливо стимулювати академічну мобільність, залучати іноземних студентів і викладачів, розвивати партнерства з університетами країн ЄС. Інтернаціоналізація підсилює позиції України у Європейському просторі вищої освіти та сприяє формуванню єдиних стандартів якості.

3) Інноваційний розвиток і цифровізація освіти. Цифрова трансформація освітнього процесу – один із провідних векторів розвитку сучасного університету. Вона передбачає створення електронного освітнього середовища, розвиток дистанційних і змішаних форм навчання, впровадження технологій штучного

інтелекту, адаптивного навчання та аналітики даних для покращення якості освітнього процесу. Підтримка інноваційних стартапів, створення наукових хабів і технологічних парків при університетах є важливою умовою формування інноваційної екосистеми [1, с. 7, 9].

4) Інтеграція науки й освіти. Розвиток наукових досліджень у закладах вищої освіти сприятиме підвищенню якості підготовки фахівців і формуванню інноваційного потенціалу. Важливо забезпечити державну підтримку наукових проєктів університетів, інтеграцію освіти, науки та бізнесу, розвиток стартап-інкубаторів, інноваційних лабораторій і наукових кластерів.

5) Фінансова та управлінська автономія університетів. Підвищення автономії вишів є ключовим чинником ефективності управління. Необхідно вдосконалювати механізми фінансування, стимулювати залучення позабюджетних коштів, партнерських і грантових ресурсів. Фінансова автономія дозволяє університетам ефективно розпоряджатися ресурсами, самостійно визначати пріоритети розвитку та швидко реагувати на зміни освітнього середовища [4, с. 95].

6) Зміцнення зв'язку освіти з ринком праці. Освітні програми мають формувати компетентності, затребувані на сучасному ринку праці. Поглиблення співпраці між університетами та роботодавцями, запровадження дуальної освіти, створення галузевих рад роботодавців сприятимуть підвищенню практичної спрямованості освітнього процесу. Це забезпечить конкурентоспроможність випускників та їхню готовність до професійної самореалізації [2, с. 214].

7) Розвиток культури якості та академічної доброчесності. Підвищення якості освіти неможливе без формування нової освітньої культури, заснованої на принципах академічної доброчесності, відкритості, інноваційності та критичного мислення. Необхідно розвивати систему внутрішнього контролю

якості, формувати у студентів та викладачів цінності відповідального академічного середовища.

Механізми державного управління якістю освіти мають забезпечувати баланс між автономією закладів освіти та державним контролем результатів. Важливим є удосконалення нормативно-правового забезпечення, стратегічного планування, координації дій центральних і місцевих органів влади, громадських структур і бізнесу. Публічне управління має бути відкритим, прозорим, орієнтованим на результат і підзвітність суспільству.

Необхідно посилити роль стратегічних документів, таких як Стратегія розвитку вищої освіти в Україні до 2032 року, Стратегія людського розвитку, Національна стратегія інноваційного розвитку, що визначають пріоритети формування якісного освітнього простору. Ефективне управління потребує впровадження системи моніторингу якості освітніх реформ, використання аналітичних даних та міжнародного досвіду.

Європейський простір вищої освіти (ЕНЕА) визначає ключові стандарти якості, зокрема прозорість процедур акредитації, мобільність, визнання дипломів, компетентнісний підхід, забезпечення академічної доброчесності. Для України інтеграція до ЕНЕА означає не лише адаптацію нормативної бази, а й глибоку модернізацію управлінських механізмів, що сприятиме підвищенню якості освіти, наукових досліджень та міжнародного авторитету українських університетів.

Стратегічний розвиток системи вищої освіти України має бути спрямований на формування ефективної, гнучкої, інноваційної та якісної освітньої системи, що відповідає європейським стандартам. Реалізація цих завдань потребує узгоджених дій держави, закладів освіти, наукової спільноти, бізнесу та громадськості.

Підвищення якості освіти, інтернаціоналізація, цифровізація, фінансова автономія, розвиток науки й партнерства з ЄС – це

ключові напрями, які забезпечать конкурентоспроможність української освіти та її інтеграцію у європейський освітній простір.

Список використаних джерел:

1. Гонтар З.Г. Державне управління розвитком вищої освіти в Україні: європейський вимір. Публічне управління та соціальна робота. 2023. № 1. С. 5-11
2. Гончарук В.В., Гончарук В.А. Модернізація вищої освіти України з орієнтацією на світові тенденції. The 14th International youth conference «Perspectives of science and education» (January 17, 2020) SLOVO\WORD, New York, USA. 2020. С. 213-224.
3. Матієнко В.Л. Напрями державного управління модернізацією вищої освіти в контексті євроінтеграції України. Держава та регіони. Серія: Публічне управління. 2024. Вип. 1. С.81-87.
4. Радиш Я.Ф. Модернізація механізмів публічного управління в системі безперервної освіти педагогічних працівників. Таврійський науковий вісник. Серія: Публічне управління та адміністрування. 2023. № 6. С. 91-96.